

of the Constitution of Ukraine.

In Part 4 of Article 55 of the Constitution of Ukraine two levels of protection: national (domestic) and international. This means that the main guarantors of human rights is the national law of the state itself, in which the person is living. It is believed that the person used all national (domestic) capabilities protection if his/her rights were restored after the complaint the Court of Appeal. The same level of protection of human rights provided for in the basic laws of Belarus, Armenia, Russia and Serbia.

Essential to ensure effective legal protection is enshrined in Part 5 of Article 55 of the Constitution of Ukraine the right of everyone by any means not prohibited by law (about which unlimited) personally defend their rights and freedoms from violations and illegal encroachments. This provision is recorded in the Constitution of Azerbaijan, Armenia, Moldova and Russia.

Thus, Article 55 of the Constitution of Ukraine provide as follows: "Everyone has the right to protect their rights in court and other state agencies. Everyone has the right to defend their rights and freedoms by any means not prohibited by law. Everyone has the right to appeal against decisions, actions or omissions of persons or bodies, government or local governments and their officials. Everyone has the right, after exhausting all domestic legal remedies to seek protection of their rights and freedoms to the relevant international judicial institutions or organizations, member or by Ukraine".

As well as the second sentence of Article 8 of Part 3 - "Going to court to protect the constitutional rights and freedoms of man and citizen directly under the Constitution of Ukraine guarantees" - to remove from the text of the current Constitution in view of the fact that it duplicates the provisions of Article 55.

Keywords: constitution, defence, judicial defence, right of defence, right on an appeal.

Надійшла до редакції 24.02.2013

О.М. Куракін

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340.13

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОЇ РЕГУЛЯЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН: СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ

Визначено сучасний стан наукової розробки одного з найвагоміших інститутів загальної теорії права – механізму правового регулювання суспільних відносин. Подано короткий аналіз досліджень з визначеної проблематики як вітчизняних, так й іноземних авторів, актуалізовано необхідність подальших наукових пошуків у теоретико-правовій площині, в тому числі для галузевих юридичних наук при розгляді питань правових механізмів і правовідносин, що складаються у відповідних сферах правового регулювання.

Ключові слова: *нормативне регулювання, наукові дослідження, загальна теорія права, уніфікована модель, методологія пізнання.*

Постановка проблеми. Поглиблення процесів демократизації в сучасному національному державотворенні викликане програмними цілями розвитку України, що закріпленні в її Основному Законі, та об'єктивними законами розвитку цивілізованого європейського суспільства. Вони, серед іншого, визначають необхідність дослідження змісту та сутності нормати-

вного регулювання суспільних відносин взагалі та такої ключової категорії теорії права, як механізм правового регулювання, зокрема, включаючи ефективність його впливу на соціальні взаємозв'язки.

Визнаючи важливість та соціальну цінність права, як центрального елемента та засобу правового регулювання, видається доцільним поглиблене комплексне дослідження проблем сутності та ефективності його механізму. Особливої актуальності відповідні проблеми набувають з огляду на базовий принцип правового регулювання – верховенство права, практична реалізація якого значною мірою може бути ускладнена без попереднього докорінного теоретичного дослідження відповідних питань.

Отже, на нашу думку, наукові розробки основних засад функціонування механізму правового регулювання набувають статусу не рядових наукових досліджень сучасної вітчизняної юридичної науки, а й стають однією з її нагальних потреб, адже ефективність будь-якої сфери практичної юридичної діяльності визначається наявністю теоретичних розробок фундаментальних наукових проблем, що не лише забезпечують окремі аналітичні висновки, а й визначають можливості та шляхи розвитку державно-правових явищ та відповідних юридичних понять і категорій у перспективі.

Незаперечним, на думку автора, є також той факт, що основою здійснення різноманітних типів юридичної діяльності є її правове регулювання, від ефективності якого залежить як повсякденна діяльність певних суб'єктів, так і її якісний рівень. Виходячи з цього, стає зрозумілим прагнення юридичної науки та практики досягти високого рівня ефективності у всіх сферах людської діяльності загалом та юридичної зокрема.

Підкреслюючи теоретичне та практичне значення предмета дискусії, слід також зазначити, що його актуальність визначається науковим поглядом на механізм правового регулювання як важливий інститут теорії права з точки зору його сутності, змісту, структури, природи, функцій та цілей. Практичний інтерес має визначення особливостей його функціонування на сучасному етапі розвитку українського суспільства і виявлення, в разі необхідності, шляхів підвищення його ефективності.

Наукові дослідження різних аспектів механізму правового регулювання, безумовно, набувають актуальності як для юридичної науки, так і для практичної юриспруденції з огляду на те, що сучасний етап функціонування нашої держави характеризується її стрімким правовим розвитком, особливо у правотворчій сфері. Але хоча в «технології виготовлення» нормативно-правових актів і є певна позитивна динаміка, то стосовно змісту правового регулювання, його механізму, технологій, спроможності відповідати на запити сучасних правових реалій таке констатувати складно.

Аналіз сучасних наукових досліджень правового регулювання свідчить, що тривалий час вчені обмежуються констатацією загальновідомих положень, на зразок тих, що предметом правового регулювання є суспільні відносини, а його елементами виступають правові норми, правосвідомість і таке інше.

Хоча до актуальних питань цієї сфери можна також віднести, наприклад, проблему розмежування понять «правове регулювання» і «правовий

вплив», у якій дотепер існують різні точки зору, що, у свою чергу, не сприяє з'ясуванню багатьох важливих питань правового регулювання.

Крім цього, цінність майбутніх наукових досліджень правового регулювання полягає в необхідності внести ясність у вчення про його предмет. Не відмовляючись від загальноприйнятого визначення, слід спробувати конкретизувати як саме поняття правового регулювання, так і його предмета, в тому числі спираючись на сучасні вітчизняні та зарубіжні наукові дослідження.

Наукове зацікавлення правовим регулюванням зумовить пошук його ефективних методів, аналіз їх особливостей та, можливо, формування нових, таких як, наприклад, метод раціоналізації, що набуває сьогодні усе більш виразних форм.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Отже, огляд наукових джерел показав, що предметно-методологічні проблеми правового регулювання цікавили багатьох вчених, а саме: питанням теорії правового регулювання присвячені праці М.Г. Александрова, С.С. Алексєєва, А.М. Витченко, В.М. Горшеньова, Н.І. Дівеєвої, В.Б. Ісакова, Є.В. Кузнецова, А.В. Полякова, В.М. Протасова, М.В. Путало, В.Д. Сорокіна, І.Л. Честнова, М.Г. Шарце, Г.Г. Шмельової, Л.С. Явича; розуміння понять «дія права», «правовий вплив» та «ефективність правових норм», а також «право реалізація» детально висвітлювалися у дослідженнях В.А. Глазиріна, В.І. Гоймана, Ю.І. Гревцова, Л.М. Завадскої, В.М. Кудрявцева, В.В. Перфильова, Ю.О. Сулова, Ю.А. Тихомирова; вивченню питань правотворчого процесу присвячені праці Р.Ф. Васильєва, А.В. Ільїна, Т.В. Кашаніної, Д.А. Керімова, А.С. Піголкіна, С.В. Полєніної, Ю.А. Тихомирова, І.І. Шувалова, А. Нашиц та інших.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що, незважаючи на чималу кількість наукової літератури, однією з методологічних проблем у пізнанні «правового регулювання» залишається його майже ототоженне з «законодавчим регулюванням» розуміння.

Можна констатувати, що в сучасних вітчизняних дослідженнях, присвячених предмету і методології правового регулювання, дане поняття продовжує розглядатися як регулювання суспільних відносин за допомогою виключно норм права, закріплених у нормативних правових актах держави.

На думку автора, такий стан пояснюється використанням в якості предмета дослідження лише відповідної діяльності державних органів і неврахуванням факту наявності нормативних приписів, що виникають спонтанно у процесі взаємодії людей.

У цьому аспекті, слід визнати, що тенденція вивчення «права в соціальній реальності, а не в розпорядженнях законів» стала квінтесенцією всіх правових шкіл і теорій соціологічного напрямку на рубежі ХІХ–ХХ століть. Наприклад М. Вебер, Е. Ерліх писали, що не тільки і не стільки писане законодавство, скільки внутрішня мотивація людей і правила їх поведінки формують правопорядок у суспільстві [15].

У наукових працях Ж.-Л. Бержея, А. Нашиц і багатьох інших значна увага приділялася достатньо повному розкриттю природних чинників фо-

рмування права, його «стихійному» (спонтанному) походженню. Наприклад, Ж.-Л. Бержель розглядав такі правила поведінки як «об'єктивне, неорганізоване джерело права, що спирається на усвідомлювану або неусвідомлювану традицію соціальної групи, а не на вольовий акт якого-небудь органу влади» [2].

У свою чергу, А. Нашиц, в аспекті вивчення чинників формування права, акцентувала увагу на межах втручання правових норм у різні сфери суспільних відносин, досліджуючи «сфери права» і «сферу правового регулювання», в яких впорядкування суспільних відносин здійснюється «не засобами правового регулювання» [12].

Аналіз співвідношення і пошук відповідності між нормами законодавства і соціальними нормами, що фактично складаються, маючи об'єктивно зумовлений характер, забезпечують нормальну реалізацію суспільних відносин, є об'єктом пильної уваги в сучасній вітчизняній соціології права [5].

У вітчизняній теорії права останнім часом також стали з'являтися роботи, в яких обґрунтовується, що «право нерозривно пов'язано з існуванням людського суспільства, і умови виникнення права є умовами соціальними». [13], а «держава не породжує право, не є його безпосереднім джерелом, а лише своєю силою гарантує і захищає права і свободи, виступаючи найважливішим чинником реальності дії права». Про це ще писав К. Маркс, стверджуючи, що держава в особі законодавця не творить прав і свобод особи, оскільки законодавча влада не створює закону, вона лише відкриває і формулює його [8].

Проте норми права, які формуються в самому суспільстві без втручання держави, не розглядаються в теорії права як невід'ємна складова процесу правового регулювання.

Останнім часом навіть у галузевих юридичних науках стали з'являтися дослідження, що містять обґрунтовані сумніви учених стосовно того, що виключно держава здійснює правове регулювання суспільних відносин. Так, наприклад, досліджуючи проблеми правового регулювання трудових відносин, Н.І. Дівеєва наполягає на тому, що «пов'язувати правове регулювання (у тому числі індивідуальне) лише з державою невірно» [4].

На думку С.С. Алексєєва, право, як особливий «нормативно-ціннісний регулятор», має свій власний потенціал, що дозволяє йому «відірватися» від держави, не втрачаючи при цьому ознак «обов'язковості» [1].

Роботи з теорії права не містять комплексного аналізу правового регулювання, в них не досліджується проблема реалізації норм права, що спонтанно формуються, як складова частина процесу правового регулювання, а лише констатується той факт, що законодавець «відкриває» право, а не створює його.

Ф.А. фон Хайек одним з перших почав досліджувати регулятори суспільної поведінки, що формуються спонтанно, як складову процесу нормативного регулювання, протиставляючи їх результатам законотворчої та нормотворчої діяльності держави, яким присвячено працю італійського вченого Б. Леоні «Свобода і закон» [6].

Окрему увагу слід приділити науковим працям, в яких автори намагаються дослідити проблематику учасників правового регулювання, його суб'єктів.

Наприклад, прибічники «вільного права» пропонували визнати повноваження судді стосовно створення нових правових норм, якщо в законі відповідна норма відсутня [7].

Сьогодні у сучасній теорії права правилам поведінки, що з'являються внаслідок вирішення суддею юридичної справи (за відсутності таких у законодавстві), присвячено достатню кількість наукових статей [3] та праць фахівців у цій сфері, серед яких: М.Н. Марченко [10], В.Г. Ярославцева [14].

У сучасній закордонній науковій літературі також серйозно обговорюються питання формування нових правових норм судовими органами. Рене Барентс, С. Дж. Міллер, С. Хільсон, Д. Майерс та інші активно вивчають проблеми участі суду у правовому регулюванні суспільних відносин. Причому можливість судів виступати суб'єктом правотворчої діяльності визнають не тільки представники англосаксонської, але й романо-германської правової сім'ї [9].

Слід зазначити, що хоча судову правотворчість і розглядають як один із шляхів усунення прогалин у законодавстві, а відповідні функції суду – як субсидіарне правове регулювання [11], але в жодному з досліджень суд не розглядається як самостійний суб'єкт правового регулювання.

Треба вказати на той факт, що дані дослідження не є науковими працями з теорії права й не зачіпають у повному обсязі предметно-методологічних підвалин правового регулювання, а запропоновані думки та висновки стосуються виключно проблем формування суспільних інститутів та виявлення недоліків сучасних політичних систем, але не пов'язані з повноцінним комплексним аналізом нормативного регулювання суспільних відносин.

Крім зазначеного вище, аналіз проблем механізму нормативної регуляції залишиться, на глибоке переконання автора, неповним без дослідження духовно-етичних, політичних та економічних складових суспільного життя, що відображені в людській правосвідомості, впливають на розвиток права та удосконалення правового регулювання.

Виходячи з того, що правосвідомість є суб'єктивним феноменом правової дійсності, що об'єктивується в поведінці учасників правовідносин, характер і динаміка цієї поведінки визначається не тільки якісним показником нормативного матеріалу та його реалізації, але й особливостями соціально-правового статусу осіб та взаємними правовими зв'язками між ними.

Численні спроби впровадження в національну соціально-правову дійсність закордонних стандартів та моделей досить часто не були успішними. Пояснюється це тим, що, серед іншого, іноземний досвід не мав відповідного критичного осмислення, не враховував рівень економічного, політичного та соціального розвитку суспільства, ігнорувалися національні ментальні особливості нашої держави тощо.

Зокрема, у вітчизняній правовій науці багато разів обговорювалося

питання про необхідність формування національної правової ідеології, що базувалася б на загальнонаціональній ідеї, була б покликана усвідомити правовий спадок попередників та запропонувати перспективи правового розвитку.

Правосвідомість, як феномен правового буття, займає значне місце в механізмі правового регулювання, виконуючи дуже важливу функцію. С.С. Алексєєв вважає, що «правосвідомість створює атмосферу, де діє право та весь механізм правового регулювання, від його рівня залежить ефективність права, його дієвість і результативність» [1].

Правосвідомість також покликана відповідним чином впливати на правотворчу та правозастосовну діяльність держави. Але необхідною умовою для цього є послідовний, системний розвиток та забезпечення належного рівня правосвідомості, поваги та визнання прав і свобод людини, формування відчуття відповідальності перед суспільством та державою тощо.

Механізм правового регулювання суспільних відносин як інтегративне поняття та явище вимагає більш поглибленого вивчення, виходячи з його складності та значення для соціального буття права. Дія такого механізму визначається не тільки об'єктивними, суто юридичними, але й суб'єктивними факторами.

Правосвідомість відіграє роль ідеологічного та соціально-психологічного фактора функціонування всього нормативно-регулятивного механізму, активний вплив на який здійснюється ним шляхом тісного взаємозв'язку правосвідомості зі всіма елементами правового регулювання.

У наукових працях вітчизняних та іноземних вчених, що пов'язані і визначенням місця та ролі правої свідомості в механізмі правового регулювання, увага, здебільшого, акцентується на змісті елементів правосвідомості, оскільки вони достатньо активно проявляють себе в функціонуванні цього механізму.

Складність та багатоаспектність аналізу механізму правового регулювання, пов'язана з необхідністю визнання, вивчення та встановлення взаємозв'язків правосвідомості з його елементами, дослідження правової поведінки особи та чинників, що на неї впливають.

Такий підхід до формування ефективної моделі нормативної регуляції суспільних відносин спрямований, серед іншого, на вирішення однієї з найважливіших завдань науки теорії держави і права в даний час – вдосконалення законодавства з метою досягнення відповідності правових норм, суспільним відносинам, що постійно змінюються, а також підвищення ефективності дії вже існуючих норм права, тобто механізмів реалізації права.

Враховуючи невирішеність багатьох із вказаних вище теоретичних завдань в інституційно-правовій і ідеологічній трансформації України в державу і суспільство нового типу та відсутність відповідних наукових розробок у цій сфері, наведені аргументи підкреслюють визначену новизну та практичну цінність подальших досліджень механізму правового регулювання.

Особливе місце в комплексі проблемних питань, що вимагають наукової розробки посідає одна з найважчих, складніших і в той же час най-

більш актуальніших, теоретично і практично значимих і цікавих як в загальній теорії права, так і в цілому у всій юриспруденції проблематика ролі правовідносин у механізмі правового регулювання.

Це видається цілком доречним, адже значення механізму правового регулювання як фундаментальної, методологічної категорії виражається в тому, що саме вона охоплює різні правові явища: норми права, юридичні факти, правовідносини, акти реалізації прав і обов'язків і таке інше, що дозволяє проілюструвати їх у функціональних взаємозв'язках і взаємодії.

Дослідженню окремих елементів механізму правового регулювання присвячено чимало наукових досліджень, зокрема праці Н.Г. Александрова, С.С. Алексєєва, М.І. Байтіна, В.К. Бабаєва, А.Г. Братко, А.І. Бобилєва, А.Б. Венгерова, В.І. Гоймана, В.М. Горшенєва, В.Б. Ісакова, Т.В. Кашаніної, С.О. Комарова, В.В. Лазарєва, О.Е. Лейста, О.В. Малько, М.І. Матузова, В.С. Основіна, А.С. Піголкіна, Т.М. Радько, В.Д. Сорокіна, Л.І. Спиридонова, В.М. Сирих, Л.Б. Тіунової, А.Ф. Черданцева, А.Ф. Шебанова, В.В. Шейндліна, К.В. Шундікова, Л.С. Явича та інших.

Окремі різновиди правовідносин, як елементи механізму правового регулювання, стали предметом наукових пошуків М.Г. Александрова, С.С. Алексєєва, Ю.І. Гревцова, П.Ф. Єлісейкіна, Т.М. Іларіонової, С.Ф. Кечекьяна, Є.О. Крашеніннікова, О.В. Малько, Є.Я. Мотовіловкера, О.О. Опалевої, Г.О. Петрової, О.О. Піонтковського, В.М. Протасова, Т.М. Радько, Л.К. Стальгевича, Ю.Г. Ткаченко, Р.О. Халфіної, Я.М. Шевченка, М.В. Шиндяпіної та інших.

Особливо актуальним у даний час стають також дослідження аспектів охоронної дії правових засобів у системі механізму правового регулювання, який в науці іменується механізмом правової охорони. Охоронні правовідносини є одним з найістотніших структурних елементів механізму правової охорони, чим і викликаний інтерес до нього з боку науковців.

Таким чином, у сучасній теорії права відсутнє комплексне предметно-методологічне дослідження процесу нормативної регуляції, яке б передбачало аналіз здійснення правового регулювання в усій його багатогранності, враховувало б як його теоретико-правові аспекти, так й інші фактори його функціонування, що також мають великий вплив на його ефективність.

Окрім вказаного, з огляду на недостатню наукову розробленість та велику практичну значимість, необхідність подальшого теоретичного осмислення викликають філософські та юридичні питання генезису правового регулювання, проблеми співвідношення правового регулювання та інших форм соціальної регуляції, поняття, структура та функції механізму правового регулювання в сучасній державі, особливості предмета правового регулювання, критерії типології механізму правового регулювання, елементи праворегулятивної матерії, місце і роль суб'єктів правового регулювання в його механізмі і т.д.

Однак всі наявні галузеві дослідження правознавців, у яких застосовується юридична конструкція «механізм правового регулювання», не претендували на здобуття нових теоретичних знань. Їх головна мета полягала у

використанні методологічного потенціалу вказаного явища для комплексного, всебічного аналізу тієї чи іншої обраної сфери правового буття (страхових, сімейних, кримінально-процесуальних тощо), де механізм правового регулювання вже склався та функціонує в режимі законності.

Висновки. Отже, одним із чинників, що зумовлюють вибір механізму правового регулювання в якості предмета подальших наукових пошуків, є стан наукового дослідження зазначених аспектів цього важливого інституту правової дійсності. Так, безперечно, з даної тематики існують вагомі роботи. Питанням механізму правового регулювання, різним його елементам, у тому числі суб'єктивним правам і юридичним обов'язкам, у науці завжди приділялася і приділяється достатня увага. Цих питань так або інакше торкаються в роботах практично всі теоретики права, а також представники галузевих дисциплін.

Проте ґрунтовних сучасних досліджень з даної проблематики в даний час немає, якщо не брати до уваги відому роботу С.С. Алексєєва. Останні публікації – це або відповідні розділи в підручниках, або нечисленні статті в журналах і збірках.

Є роботи, присвячені різним аспектам правового регулювання взагалі (форми, методи, принципи і т. д.), а не механізму цього регулювання як особливому поняттю, але більшість з них має вузьке галузеве спрямування і вирішують проблемні питання виключно в окремих сферах правової регуляції. Натомість роботи, що спрямовані на уніфікацію розрізнених знань в єдину теоретико-правову модель, сьогодні відсутні. Наприклад, значно більше пишуть і говорять про права і обов'язки людини, громадянина, особи, але, як правило, в широкому соціальному і суспільно-політичному плані, а не як елементи механізму правового регулювання, тобто абстрактно, не додаючи їм властивостей суб'єктивних прав.

Причина полягає в тому, що, як вже наголошувалося, сама тема має узагальнюючий, інтегральний характер, замикає на себе багато інших проблем і тому займає особливе місце в курсі загальної теорії держави і права і всій юридичній науці.

Підкреслюючи теоретичне та практичне значення, слід також зазначити, що актуальність розробки нормативної регуляції визначається науковим поглядом на механізм правового регулювання як важливий інститут теорії права з точки зору його сутності, змісту, структури, природи, функцій та цілей. Практичний інтерес має визначення особливостей його функціонування на сучасному етапі розвитку українського суспільства і виявлення, в разі необхідності, шляхів підвищення його ефективності.

Не можна не зазначити, що дане дослідження необхідне і для галузевих юридичних наук при розгляді питань галузевих правових механізмів і правовідносин, що складаються у відповідній сфері правового регулювання.

Бібліографічні посилання

1. Алексєєв С.С. Механизм правового регулирования в социалистическом обществе. – М., 1966.
2. Бержель Ж.-Л. Общая теория права / под общ. ред. В.И. Даниленко. М., 2000.
3. Бошно С. В. Прецедент, закон и доктрина (опыт социолого-юридического ис-

следования) // Государство и право. – 2007. – № 4. – С.72–78; Анишина В. И. Решения российских судов в системе праворегулирования: некоторые проблемы теории и практики // Государство и право. – 2007. – № 7. – С. 57–63; Иванов А. А. Качество законов и деятельность арбитражных судов // Журнал российского права. – 2005. – № 4. – С. 3–9; Лившиц Р. З., Жуйков В. М., Иванов С. А. Судебная практика как источник права // Социальные и гуманитарные науки. Серия 4. Государство и право. – 1998. – № 2. – С. 20–24; Марченко М. Н. Об особенностях судебного правотворчества в России // Источники права: Проблемы создания, систематизации и реализации : межвуз. сб. ст. / под ред. В. Я. Мазюкина, В. В. Сорокина. – Барнаул, 2007.

4. Дивеева Н. И. Теоретические проблемы индивидуального правового регулирования трудовых отношений : дис. ... доктора юрид. наук. – СПб., 2008.

5. Лапаева В. В. Социология права / под ред. В. С. Нерсисянца. – М., 2004.

6. Леони Б. Свобода и закон / пер. с англ. В. Кошкина ; под ред. А. Куряева. – М., 2008.

7. Луковская Д. И. Социологическое направление во французской теории права / отв. ред. В. А. Туманов. – Л., 1972.

8. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. / под общ. ред. А. И. Малыша, Н. Ю. Колпинского. – М., 1984–1988. – Т. 1.

9. Марченко М. Н. Особенности судебного прецедента в системе романо-германского права // Государство и право. – 2006. – № 8. – С. 22–28.

10. Марченко М. Н. Судебное правотворчество и судебское право. – М., 2007.

11. Медная Ю. В. Правоположения судебной практики как средство «поднормативного» правового регулирования общественных отношений // Правовая политика и правовая жизнь. – 2008. – № 1 (30).

12. Нашиц А. Правотворчество: теория и законодательная техника / под ред. Д. А. Керимова, А. В. Мицкевича. – М., 1974.

13. Поляков А. В. Общая теория права : курс лекций. – СПб., 2001.

14. Ярославцев В. Г. Нравственное правосудие и судебское правотворчество. – М., 2007.

15. Weber M. Economy and Society. – Berkley : University of California Press, 1978.

Куракин А. Н. Теоретико-правовые проблемы нормативной регуляции общественных отношений: состояние научной разработки. Определено современное состояние научной разработанности одного из основных институтов общей теории права – механизма правового регулирования общественных отношений. Дан краткий анализ исследований указанной проблематики как отечественных, так и зарубежных авторов, актуализирована необходимость дальнейших научных поисков в теоретико-правовой плоскости, в том числе для отраслевых юридических наук при рассмотрении вопросов механизмов и правоотношений, которые складываются в соответствующих сферах правового регулирования.

Ключевые слова: *нормативное регулирование, научные исследования, общая теория права, унифицированная модель, методология исследования.*

Kurakin O. M. Theoretical and legal problems of normative regulation of social relations: the state of scientific research. Recognizing the importance and social value of law as a central element and means of regulation, the author considers it appropriate to further study the complex nature of the problems and the effectiveness of its mechanism. Of particular relevance acquire relevant issues with regard to the basic principle of regulation - the rule of law. Its practical implementation largely be difficult without first fundamental theoretical research related issues.

Scientific development of the basic principles of the functioning of the regulation does not acquire the status of ordinary research of modern domestic jurisprudence. They are one of its immediate needs, because the effectiveness of any sphere of practical legal experience is defined by the presence of theoretical development of fundamental scientific problems that not only provide some analyzes and determine the opportunities and the development of state-legal phenomena and the relevant legal concepts and categories in the future.

However, fundamental research on contemporary subject matter concerned almost absent, if not to take into account the work of the famous S. Alexeyev. Recent publications -

either the relevant sections in the textbook, or a few articles in magazines and collections.

Emphasizing the theoretical and practical value of scientific research of normative regulation, the author notes that its relevance comes from scientific views on the mechanism of regulation as an important institute legal theory in terms of its nature, content, structure, nature, functions and purposes. Of practical interest is determining the characteristics of its operation at the present stage of development of Ukrainian society and identify, if necessary, by increasing its efficiency.

Keywords: *legal regulation, research, general theory of law, the unified model, methodology of knowledge*

Надійшла до редакції 04.02.2013

О.В. Лаба

кандидат юридичних наук, доцент
(Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки)

УДК.378.264

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ КРИТЕРІЇВ КЛАСИФІКАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Визначено основні критерії класифікації юридичної діяльності. Досліджено багатоаспектний характер юридичної діяльності як одного з головних систематизуючих чинників, які консолідують різні правові явища в єдине ціле, та як такої, що сприяє самоорганізації правової системи суспільства.

Ключові слова: *критерії, класифікація, юридична діяльність, право, норма права, правові принципи, правові дії.*

Постановка проблеми. Характеризуючи юридичну діяльність, необхідно мати на увазі, що вона відбувається в досить специфічному соціальному середовищі, впливає лише на ті об'єкти, що знаходяться під захистом права як певна система соціальних цінностей. Юридична діяльність є явищем правового походження. Тому поряд із визначенням взаємозв'язків з іншими соціальними явищами необхідно особливу увагу приділити зв'язку з явищами правової системи (правові відносини, законність, система законодавства).

Виклад основного матеріалу. Соціальне походження та соціальна зумовленість юридичної роботи дають можливість говорити про її об'єктивну необхідність та практичне значення, завдяки чому суспільством задовольняється цілий ряд специфічних потреб та інтересів, які безпосередньо ґрунтуються на праві. Цікаво, що саме право як явище за ознаками свого походження, розвитку, існування та реалізації також має об'єктивний характер і з такою ж самою об'єктивністю, з якою воно існує в системі соціальних зв'язків, передбачає професійну діяльність правознавців, які стоять на захисті права, його норм і створюють всі можливі умови для їх ефективної реалізації. Таким чином, складається відокремлена сфера діяльності суспільства, що зумовлена фактором об'єктивного існування засобів регламентації суспільного життя, в тому числі і правового. Цю ситуацію слід розг-